

Sorok Budán

A téli alkonyat hirtelen estébe fordult, a derengő homályból sötétség lett. Mindent belepett a feketeség, hiszen az utcai közvilágítás nem működött. A tömeg, a kígyózó sor némán várakozott a kórház téglakerítése mellett, segélycsomagra várva. M. az apjával állt a lassan araszoló sorban, valahol a közepén, de csaknem reménytelen messzeségben a kaputól, ahol teherautókról osztották AZ AMERIKAI NÉP ADOMÁNYA feliratú, egyforma kartondobozokat. M. abban az időben még nem tudott olvasni, így hát nem tudhatta, hogy az amerikai nép adományára várakoznak a sötétben. Azt viszont tudta, milyen finom az ilyen csomagokban található tejpor. Múltkor is szereztek segélycsomagot, abban is volt egy zacskó tejpor. Megnyálazta a mutatóujját, belenyomta a fehér porba, majd lenyalta. Nagyon ízlett neki. Újra és újra megismételte a műveletet, és egyre finomabbnak találta a nem túl édes, mégis zamatos port. Talán abba sem hagyta volna a nyalzkodást, ha a nagymamája szelíden el nem veszi tőle a zacskót. – Majd tejet főzünk belőle, és abból iszol – mondta, és forró vízben föloldott pár kanál tejport.

M. apja viharkabátjának szélét fogta, úgy várakozott csöndben. Nem volt éhes, nem volt szomjas, nem is fázott, és pisilnie sem kellett, tehát nem nyugösködött. Meg aztán tudta, ha türelmesen várakoznak, megint lesz otthon zamatos tejpor. Lesz vaj, sajt, csokoládé, konzerv, kétszersült is. De mind között a tejport szerette legjobban. Ha nem volt senki a konyhában, a hokedlit a kredenc elé húzta, fölkapaszkodott rá, kinyitotta az üveges ajtót, leemelte a polcra a tömött zacskót, és a nyálás ujját a tejpomba mártogatta. Egészen addig, amíg valaki be nem lépett a konyhába, és le nem emelte a hokedliről. – Elég legyen, kisfiam! Ha így eszed, megfájdul a gyomrod. – M. tehát a tejpornyalogatás reményében türelmesen várakozott, miközben lassan araszoltak előre a sorban.

Bár még kicsi gyermek volt, valahogy megérezte, hogy rendkívüli időket élnek. Erre akkor gyanakodott először, amikor ugyan este az egyetlen szobájukban levő rácsos kiságyába feküdt le, másnap reggel mégis – igaz, a megszokott kiságyában, de – a konyhában ébredt föl. Kerekre nyílt szemekkel bámult maga köré. Hogyan lehet, hogy este lefekszik a ruhásszekrény és a vaskályha közötti kiságyába, reggel meg a konyhai csap mellett ébred? Magyarázatot követelt az érdekes, de egyáltalán nem kedve ellen való változásra. Hiszen valami furcsa és megmagyarázhatatlan dolog történhetett, hogy az éjszaka a szülei ágyastul átköltöztették a konyhába. Csak jóval később értette meg, mi történt azon az éjszakán. A szobájuk ablaka a Déli pályaudvar rendezővágányaira nézett. Azelőtt egész nap pöfögtek az ablakuk alatt a hosszú kéményű, függő tolatómozdonyok, ahogy rendezték a szerelvények kocsijait. Aztán eltűntek a dühösen pöfögő kis mozdonyok, megszűnt az ütközők fémes csattogása, csönd borult a rendező pályaudvarra. De ez akkor föl sem tűnt neki. Azon a különös reggelen a konyhában ébredve gondolt először arra, hogy rendkívüli időket élnek. Már nem pöfögtek a kis gőzmozdonyok, már nem csattogtak a vagonok kerekei a váltók fölött. Ellenben valamivel távolabb, a Márvány utcai vasúti felüljáró alatt két kiégett tehervagon eltorzult, fekete váza torlaszolta el a vágányokat. Csöndben, a mozdonyok és vagonok zaja nélkül telt el néhány nap, hogy aztán azon a bizonyos reggelen a konyhában ébredjen. Jóval később összeállt a fejében a történet: azon az éjszakán lövöldözés tört ki a rendező pályaudvar környékén, és a szomszéd lakás ablakán beröpült egy eltévedt golyó. A szülei fölébredtek a fegyverek ropogására meg a rémült szomszédasszony sikoltozására, és őt a kiságygal együtt azonnal átvitték a konyhába, amelynek ablaka sem volt, az ajtaja pedig a kör-

folyosós bérház keramitkockás udvarára nyílt. A szülei okkal tartottak attól, hogy az ő szobájuk is bármikor belövést kaphat.

Egyre több jel utalt arra, hogy különös időket élnek. Az egyik ilyen jel az volt, hogy egy este észrevette, amikor az apja hazaért, komor arccal a belső zsebéből egy revolvert húzott elő, és a ruhásszekrény legfelső polcára tette. M. persze azonnal kitervelte, hogy közelebről szemügyre veszi a pisztolyt. Alig várta, hogy másnap egyedül maradjon a szobában. Mivel itt nem volt hokedli, csak megmozdíthatatlanul nehéz fotel, megpróbálta a beakasztott ruhákba kapaszkodva elérni a fegyvert. Ebből azonban baj lett. Jobb esetben vállfástul leesett a kabát a földre, rosszabb esetben szétesett a vállfa, kijött belőle a fémkampó. Ezek miatt jól megszidták. Utólag aztán rájött, milyen fölöslegesen próbálkozott a magas polcot elérni, hiszen napközben a pisztoly az apjánál volt. Elővette hát két kisautóját, és a szőnyegrojtók közötti fényes padlósávban, vagyis a sima utcákon tologatta őket hangos burrogással.

Szintén a rendkívüli idők jele volt, hogy a háromemeletes bérház lakói őrseget szerveztek. Esténként legalább két-három férfilakó álldogált a lépcsőházban, a kapualj szögletében, hogy megakadályozzák a fegyveresek behatolását. Ennek okát is csak jóval később értette meg. A rögtönzött lakógyűlés úgy döntött, hogy a házban lakó férfiak váltásban álljanak őrt a bezárt kapu mögött, mert ahová a fegyveresek bejutnak, ott fölmennek a padlásra, és onnan lönek az orosz tankokra, azok azonnal ágyútűzzel viszonzozzák a rájuk nézve csaknem veszélytelen golyószórók sorozatait. Akkor pedig összeomlik a fél ház, hajléktalanná válnak a lakók. Ezt mindenképp megakarták akadályozni, ezért szerveződött meg a kapuórség. És mivel M. nagyszülei voltak a házfelügyelők, az ő lépcsőház melletti lakásuk konyhája lett az „őrszoba”. Kiságya a konyhában állt, így maga is részese lett az „őrszoba” egyszerre aggodalmas, feszült és kedélyes, kártyázós életének. Aggodalom és feszültség vibrált a társaságban, amikor közlőről hallatszottak a lövések, máskor meg oldott volt a hangulat, mert az őrségre várakozók kártyázással ütötték el az időt. Eközben az édesanyja vagy a nagymamája a gáztűzhelyen a kis piros lábában kavargatta a barnán habzó, pótkávéból főzött feketét. Fél éj-

szaka a kiságyából figyelte a kávézó, cigarettázó férfiakat, ahogyan egymást váltják, hallgatják a rádió híreit, és kicserélik értesüléseiket. Az üveges ajtajú konyhaszekrény tetejéről szólt a két keresógombos néprádió, amely hol komor zenét, hol beszédeket sugárzott. M. állt a rácsos kiságyban, hallotta a recsegő rádióadást, a konyhaasztalnál kártyázók bemondásait, figyelte a barna habzású kávét a lábában, és hallgatta az asszonyok aggodalmas sóhajtozását.

A különös napoknak voltak örömteli eseményei is. Például, amikor az apja egy khakiszínű katonai hátizsákban hatalmas kerek sajttal tért haza. Akkora volt, és olyan nehéz, hogy M. alig bírta fölemelni. De így is körbefutotta vele a konyhát, magához ölelte a méretes, kemény héjú sajtot. Azokban a napokban folyton sajtot ettek, előfordult, hogy többször is. Gyakran volt ebédre sajtos tészta, igaz, tejföl nélkül.

Lassan, de folyamatosan haladt a sor a kórház kapuja felé. M. már éppen unatkozni kezdett volna, amikor messziről morajlás hallatszott. Furcsa zaj volt ez, egyszerre mély morgás és éles csikorgás kúszott végig a széles utcán az üres villamossínek fölött. Ez a furcsa hangzavar egyre erősödött. A sorban állók egyszerre nyugtalanodni kezdtek, először hallgatóztak, majd forgolódni kezdtek, összesűgtak, találgattak. Sokáig nem kellett várniuk, mert páros fehér fények jelentek meg a Hegyalja út felől, az emelkedőn. És ahogy közeledtek az éles fénycsóvák, úgy vált egyre hangosabbá a motorok mély dübörgése és a lánctalpak fülsértő csikorgása. – Tankok, tankok – suttozták az emberek.

M. kíváncsian figyelte a koromsötétből kibontakozó fémmonstrumokat. Fogta apja viharkabátjának szélét, úgy hallgatta az egyre erősebb zajt. Az emberek ösztönösen a kórház téglakerítése mellé húzódtak, voltak, akik a falhoz lapultak, és riadtan nézték a végeérhetetlen tankcsorda vonulását. Le nem vették riadt tekintetüket az ellenzős reflektorok fényében is inkább csak fölsejlő T-34-esekről. A sorban állók korábbi suttozását, dűnyögő beszélgetését riadt némaság váltotta föl, miközben az Alkotás utca szemben levő ház sora megsokszorozta a dübörgést. A tiszta téli levegőt fojtogató gázolajfüst váltotta föl, az este csöndjét pedig a kockaköveken és villamossíneken csikorgó lánctalpak fülsértő csörgése.

M. az első percekben még csodálkozva bámulta a sejtelmes látványt, ám ahogy a morgás és csikorgás egyre elviselhetlenebb lett, a motorfüst meg fojtogató, félni kezdett. Meresztgette a szemét, hogy kivegye a harckocsik körvonalait. Láta, hogy a lövegtornyok némelyikéből egy-egy fej kandikál ki. Újabb és újabb T-34-esek vonultak el, zárt sorban dübörögtek a Déli pályaudvar, majd tovább a Moszkva tér és a Széna tér felé. M. szemét elkezdte csípni a bűzös füst, fülét sértette a lánctalpak csikorgása, és egyre nyomasztóbbnak érezte, hogy a tankok sorának nem látzott a vége. Félni kezdett, arcát az apja lábához nyomta, már nem a viharkabátját fogta, hanem a combját ölelte át. Az apja a karját védően a vállára tette, és magához vonta a fiát. M. ettől némileg megnyugodott, hiszen biztonságban érezte magát. Apja volt a legerősebb, legtekintélyesebb ember a világon, maga a bátorító védelem. Mint egy félistenre, úgy nézett föl rá.

A tankok sora nem akart véget érni. Mint valami sejtelmesen meg-megcsillanó, sötét bőrű óriáskígyó, kúszott a T-34-esek sokasága, szörnyű hanggal és borzasztó bűzt árasztva. M. számára elviselhetlenné vált a dübörgés, csikorgás, fullasztóvá sűrűsödött a füst. Hirtelen sírva fakadt. Már utálta a tankokat. Az arcát apjához nyomta, szemét behunyva szorosán ölelte a combját, és alig hallhatóan hüppögött. Az apja fölemelte, arcukat egymáshoz szorították. M. érezte apja borostáját és cigarettaszagát, de most mindez épp olyan jó volt, mint édesanyja vagy nagymamája szappanszagú kezének simogatása. A borosta és a cigarettafüst szaga biztonságérzettel töltötte el. Érezte, ilyen szoros ölelésben nem eshet baja.

Egymáshoz tapadva álltak a kórház kerítése mellett a megbénult és elnémult sorban. M. nem tudta, hogyan is tudhatta volna, milyen veszélyben vannak. Ha csak egy puskalövés is eldördült volna valamelyik ház ablakából, elszabadult vol-

na a pokol. Ha csak egy Molotov-koktél is röpült volna valamelyik tankra, a többi azonnal tüzet nyitott volna, lekaszálna a segélycsomagra várakozók sorát. Honnan tudhatta volna, ha csak egy bevodkázott orosz katona belesorozna a várakozó tömegbe, mi lenne... M. mindezt nem tudhatta, nem is sejtette, őt csak az elviselhetetlen zaj és füst gyötörte. Könnyes arcát apja borostás képéhez nyomta, a nyakát átölelte szorította, és keservesen kiabált: – Menjünk haza, menjünk haza! – Már nem kellett neki sem a tejpor, sem a csokoládé, semmi sem. Csak haza akart menni, a konyhában álló kiságyban állni, nézni a gáztűzhelyen a kis piros lábasban habzó pótkávét és érezni kesernyés illatát. Nem akart mást, csak otthon lenni, figyelni az apját, az ismerős szomszédokat és belealudni a kártyázók halk beszélgetésébe vagy a néprádió hangjába.

Apja egy szót sem szólt, átölelte a fiát, hátát a kórház téglakerítésének vetette, és nem vette le a szemét a harckocsik soráról. M. a rettegéstől már se nem látott, se nem hallott, amikor egyszer csak arra eszmélt, csöndesedik a dübörgés, oszlik a füst. A várakozók sora rendeződött, az emberek halkán és megkönnyebbülten újra beszélgetni kezdtek. Aztán mindnyájan előrébb léptek, lassan megindult a sor a kórház kapuja felé. Újra föltámadt a remény, megkaphatják a segélycsomagot, az „amerikai nép adományát”, benne a zamatos tejporral, amelybe olyan jó a nyálás ujját mártogatni.

Soká, nagyon soká jutottak el a teherautóig. Megkapták a vöröskeresztes kartondobozt. Apja, mint valami drága zsákmányt, a hóna alá vette a csomagot, másik kezével a fia kezét fogva elindultak hazafelé. Csöndben haladtak a koromsötét, kihalt, mégis otthonosan ismerős utcákon. M. még egy picit szepegett, de közben megfogadta magában, többé nem fog fölkapaszkodni a ruhásszekrény felső polca felé.